

Destroying Fruit Trees – Under What Circumstances?

Devarim 20:19-20

(יט) כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לנדח עליו גרזן כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת כי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור: (כ) רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אתו תשחית וכרת ובנית מצור על העיר אשר הוא עשה עמך מלחמה עד רדתה:

(19)When you shall besiege a city a long time, in making war against it to take it, you shall not destroy its trees by wielding an axe against them; for you may eat of them, and you shall not cut them down; for is the tree of the field man, that it should be besieged of you? (20) Only the trees of which you know that they are not trees for food, you shall destroy and cut them down; and you shall build bulwarks against the city that makes war with you, until it fall.

Rambam Hilchot Melachim 6:8-9

הלכה ח אין קוצצין אילני מאכל שחוץ למדינה ואין מונעין מהם אמת המים כדי שייבשו, שנאמר לא תשחית את עצה, וכל הקוצץ לוקה, ולא במצור בלבד אלא בכל מקום כל הקוצץ אילן מאכל דרך השחתה לוקה, אבל קוצצין אותו אם היה מזיק אילנות אחרים, או מפני שמזיק בשדה אחרים, או מפני שדמיו יקרים, לא אסרה תורה אלא דרך השחתה.

הלכה ט כל אילן סרק ב מותר לקוץ אותו ואפילו אינו צריך לו, וכן אילן מאכל שהזקין ואינו עושה אלא דבר מועט שאינו ראוי לטרוח בו, מותר לקוץ אותו, וכמה יהא הזית עושה ולא יקוצנו, רובע הקב זיתים, ודקל שהוא עושה קב תמרים לא יקוצנו.

Shulchan Aruch Harav CM (Shemirat Haguf)

טו במה דברים אמורים כשעושה דרך השחתה וקלקול אבל על מנת לתקן מותר לקלקל אם אי אפשר לתקן אלא על ידי קלקול זה כגון אילן מאכל שמכחיש את הקרקע ומזיק לאילנות אחרים הטובים ממנו וכן אם צריך למקומו לבנות שם או שמאפיל על החלון מותר לקצצו וכן אם דמיו יקרים לבנין יותר מלמאכל וכן כל כיוצא באלו בקלקולי שאר דברים. ואין צריך לומר אם מקלקלו על מנת לתקן גופו כגון ששורף כסא ושולחן להתחמם בהם אם אין לו עצים אחרים או שורף בגד לכסות דם באפר כדי שיוכל לשחטו ולאכלו אם אין לו עפר אחר כגון שהולך בספינה וכן כל כיוצא בזה:

טז כל אילן סרק מותר לקוצצו אפילו אינו צריך לו כלל וכן אילן מאכל שהזקין ואינו עושה אלא דבר מועט שאינו ראוי לטרוח בו מותר לקצצו וכן כל כיוצא בהם בקלקולי שאר דברים. ואילן זית שהוא עושה רובע הקב זיתים ודקל העושה קב תמרים אסור לקצצם וגם יש סכנה בקציצת אילן מאכל אלא על דרך שנתבאר למעלה:

Taz YD 116 sk 6

עוד אחר מצינו שאסרו חז"ל מפני הסכנה שלא לקוץ אילן העושה פירות דאיתא בפרק החובל (דף צ"א) אמר רב האי דיקלא דטעון קבא אסור למקצציה ואמר רב חנינא לא שכיב שכבת ברי אלא דקץ תאנה בלא זימנא ואמרין התם דרב חסדא חזי לדקל דקאי ביני גופני א"ל לשמעיה זיל עקרינהו פירוש שעושין היזיקא ביניקת הארץ לגפנים והם חשובים יותר וכתב הרא"ש שם וכן אם היה צריך למקומו מותר עכ"ל ומזה התרתיו לאחד שהיה לו קרקע עם אילנות לקוץ האילנות אע"פ שיש בהם פירות כדי לבנות בית דירה עליה ותמהתי שבטור לא הביא דין זה בשום מקום מן קציצת האילן הנ"ל רק בסמ"ג סי' רכ"ט הביאו:

Rav SZ Aurbach Minchat Shlomo 2:100

בנוגע לעקירת עצי לימון מתוק אשר רק מעטים אוכלים את פריו, בעיקר הדבר פשוט הוא דכל שפריו יותר שוה מדמי העצים מיקרי עץ מאכל ואסור לעוקרו, אך כיון דבנד"ד הרי צריכים למקומם, וממילא ברור הדבר שרווח הקציצה הוא יותר מדמי הפירות, שפיר נראה דמותר לקוצצו בכה"ג שאי אפשר לקוצצו עם גושיו ולנוטעו במקום אחר. והדרכ"ת (יו"ד סי' קט"ז ס"ק נ"א) בד"ה ומ"ש הביא מהאבני צדק ומזקיניו הגה"צ ר' משה טייטלבוים ז"ל דבכה"ג ליכא נמי משום סכנה, ואף שהאריך בזה והביא גם דעת המחמירים, אולם רבו המתירים על האוסרים עיי"ש.

ובנוגע לשיעור הפירות חושבני דכל שאינו שוה כנגד היציאות שצריכים להוציא עליו, מותר ודאי לקוצצו, אולם בכה"ג שגם יתן פרי אף אם לא יטפל בו, אלא שבגלל חשיבות המקום אין כדאי להשאירו, הרי זה נכלל בצריך למקומו שכבר נכתב לעיל.

ולענין עקירה לצורך נטיעה, בטוב טעם ודעת מהדו"ג ח"ב סי' ח' מתיר הגאון מוהרש"ק ז"ל לקוץ אילנות העושים פירות כדי לזרוע במקומם עפי' דברי הרא"ש, רק חייש קצת לסכנה ולכן אינו מתיר אלא ע"י נכרי.

ובנוגע לעקירת עצים מחמת הצפיפות פשוט הדבר דה"ז דומה למי שעוקר מפני הכחשת שאר האילנות וש"י, ויפה אמר לך הרב רוז'ה שליט"א, שהרי חזינן דבסופ"ד דשביעית הקשו כולם דתפ"ל שאסור לעקור גם בשאר השנים משום לא תשחית, ואוקמיה בכמה גווי דשרי, ולא הזכירו דבר מזה במשניות הקודמות בזינוב ובמידל, וע"כ דהא ודאי חשיב הפסד. אך אעפ"כ ידידי אל תעקור את העצים אלא ע"י נכרים ולא ע"י ישראל אף אם זה יעלה לך יותר כסף, ואם בשום אופן אי אפשר לעשותו ע"י נכרים, נראה אז לעיין יותר בדבר זה. כתבתי לך בקצרה בגלל שרבו טרדותי.

Aruch Hashulchan YD 116

לקצוץ אילן מאכל אסור מן התורה וחז"ל אמרו שיש גם סכנה בזה [ב"ב כ"ו א] ולכן יש מי שמחמיר אף בצריך למקומו [באה"ט בשם בי"ע] אמנם מדינא אם צריך למקומו מותר וכן אם מאפיל על חלונו וכ"ש שאין קפידא בקציצת הענפים ודווקא כשצריך למקומו לבנינים אבל להרחיב לטיול בעלמא אין לקצוץ.

Rav Ovadiah Yosef YO 5 YD 12

סוף דבר הכל נשמע, שהעיקר להלכה שמותר לקצוץ אילני מאכל כדי להרחיב דירתו אשר היא כיום דחוקה ומצומצמת למשפחה ברוכת הילדים ה' עליהם יחיו, ואין בזה חשש סכנה כלל, ועל צד היותר טוב נכון לשכור גוי לקצוץ האילנות. ומכל מקום אם מרחיב דירתו לטיול ולהרוחה בעלמא, או לנוי וליופי, אין להתיר קציצת האילנות בשביל כך, וכמ"ש בשו"ת חות יאיר (סי' קצה). ובשו"ת שבות יעקב ח"א (ס"ס קנט). ובשו"ת זרע אמת ח"ב (סי' לג). ובשו"ת חיים שאל (סי' כב). וכ"כ בס' לחם הפנים על יו"ד (סי' קטז סק"ג). ובס' בית לחם יהודה (שם סק"ד). וכ"כ בערוך השלחן (שם ס"ק יג). הנלע"ד כתבתי. והש"ת יאיר עינינו בתוה"ק אמנו.